

(א) לעיל נ: סהדרין מה; (ב) לקמן מה. קדושין כד; (ג) לעיל נ: קדושין כד; (ד) לעיל נ: (ה) [במכות טו, א] וכת"ש איתא רבי יוחנן; (ו) [שמות כא, א] (ז) תוב"ד"ה; (ח) מהמני אמרוהו טי' כ"ל רש"י וע"ש.

הגהות הב"ח

(א) גבי' הוא גיהו דלבעית נפשיה: (ב) שם עד שיתרפא (אמרוהו והיה ממנוהו וכו' כמו שאלמדוהו). תלמי' וגי' המוס' ליג' לך כצ"ב בגמרא: (ג) תוב"ד"ה; (ד) תמשה דברים אומרים אחרו ונתנין:

גליון הש"ס

גבי' אין גותנין וכן לחבלות. ע"ן לעיל דף מו ע"ב מוס' ד"ה שא"ן:

הגהות הגר"א

[א] גבי' משמיה דר"י בר אבין (זאת אומרת) תלמי' (דמתי' דקמי' בו לאפוקי בגדו י"ל רק דלן לחייבו ד' מאות זוז):

רבינו הגנאל

קדמו ודנהו דיני נפשות, אין דנין אחרו דיני ממונות. אבאי, ופירק רבא בגין שהעידו עדים בבית דין על זה השור שהרג בני בעלין וברח ולייתה דלשהידו עליה בהיזק ממונ. ואקשינן הא דתני דנין אחרו דיני ממונות וחורו ודנין אחרו דיני נפשות אם אין בעלים משלם מנין משתלם פיר' הניזק הדיק. מרידאי, פיר' ממה שחורש בזה השור ונטול שבר, גבי תם גמי ידנהו דיני ממונות ודחורש עד שישתלם הניזק חצי נזק ואחר כך ידנהו דיני נפשות. ופירק רב מאיר, זאת אומרת, שמע מינה מיהא מתינתא, דרידאי הורא ליתה חשבה מגופא דתורא אלא מעליה דמריה דתוריה הוא. והתם מגופו משתלם ולא מן העליה דמריה, ושכר חרישת זה השור מן העליה של בעליו הוא חשבו ואין תשלומין לתם הן העליה. איבעיא להו יש אומד לנזקין או לא. פיר', צריכין לשער האבן שהזיק את שו' שיעור כדי להזיק זה ההזק חייב ואם לאו פטור, או לא. ואחתי' למיפשטה מן הכור, מה בור מטפח ועד עשרה טפחים במיתה פטור, עשרה טפחים חייב

החובל פרק שמיני בבא קמא

אלמא בעינן אומדנא דכ"ד. אף לנזקין דהא האי קרא נזקין קאי דכתיב (ו) והכה איש את רעהו באבן או באגרופ ולא ימות וה"ל לריך לאומדו אם ראוי לנגיחות זו: **גגון צרחה.** צעליו ואין חזין לו לאדם שלל צפניו: **דקביל סהדי.** על נגיחות וצרה הלך אן לנו ממה לשלם וגגון דלית ליה נכסי: **סוף סוף.** כי לא דנהו דיני נפשות מהיכל משתלם הואיל וצרח: ומטי **מרידאי.** משהין את השור להרישה לשכירות ומשלם לניזק ואחרי כן דינהו דיני נפשות אבל קדמו ודנהו ליסקל לא מעניין צדיניה לשהוי לרידאי: **עלייה דמרה הוא.** ואין צגופו של שור אלא כשאר נכסי צעליו ותם אין משלם מן העלייה: **לקטלא הוא דאמדין.** דכתיב באבן יד אשר ימות צה הכהו (במדבר לה): **אבל לנזקין.** אין אומדין דלפי' אין חפך זה ראוי להיזק זה חייב דומיין דלמזק ככל דהו: **[מה צור].** סתם צור י' טפחים: **מאי לאו.** הא דקמי' אם היו פחוסים אם חזק צו חייב: **הלמטה למעלה קחשיב.** אלמא בטפח היו ה'זק: **כנגד עינו.** הכהו כותל כנגד עינו של זה: **דבעינן אומדנא.** וצדיכי לא צעי לאסתמווי אלא מוליה הוא דלחרע ליה: **אחור.** מעשה ידיה הוא: **ס"ש חמשה דברים אומדין ונותנין לו כו'. לא גרסינן נזק ולער וצושת:** ורפוי וצכה עד **שיתרפא.** כלומר לריכין צ"ד לאמוד כמה ראוי להיות נופל למשכב צחולי זה וממתינו את זה ליתן לו מיד כל רפוי וצכה ומונוות הלריכין לו עד שיתרפא: **והצדיא.** לזמן מועט והס אמדוהו לזמן מרובה: **נוסן לו כל מה שאמדוהו.** דמשמיה רחמינו עליה: **מקלר.** נופל למשכב כמו חקלרי (ר"ה דף טז טו): **אסתא.** מתרפא: **מדקאמר ר"ע אפי' עניינים כו'. וחוילא דלח חייב לתת לפורע ראש האשה אלא ארבע מאות זוז כתי"ק שמע מינה תנא קמא לקולא קאמר דלעני לא היצינא כולי האי וקאמר ליה ר' עקיבא לעני נמי היצינא הכי ומעשה צלח שפרע ראש האשה עניה כו' דאי ס"ד האי שיעורא דלרבע מאות דתי"ק אפחות צעניינים קאמר והכל לפי כבודו לתומרה קאמר למיתב טפי לעשירים וקאמי ר"ע למימר אפילו עני שציראל עול יומר מלרבע מאות זוז אמאי לא מתייב ליה לפורע ראש האשה למיתב טפי: **אללא במים אדירים.** כלי' יגעט לפטור עגמך ולא העלית צידך כלום. צדי מרסיס אין ראויס לנלוס: **תנלא.** אין רשאי: **לא****

אלמא בעינן אומדנא דבי דינא והא כיון דגמר דינא לקטלא לא משהינן ליה לאומדנא דבי דינא ולא מענינן לדיניה ואמינא להו אנא אפילו תימא רבי עקיבא הכא במאי עסקינן כגון שברה אי ברח כי לא דנהו דיני נפשות היכי דיינינא ליה דיני ממונות בלא בעלים דקביל סהדי וברח סוף סוף מהיכא משתלם מרידאי אי הכי תם גדייניה דיני ממונות ברישא ונשתלם מרידאי והדר גדייניה דיני נפשות אמר רב מרי בריה דרב כהנא זאת אומרת רידייא עלייה דמרה הוא: איבעיא להו יש אומד לנזקין או אין אומד לנזקין מי אמרינן לקטלא הוא דאמדינן בהכי נפקא נשמה בהכי לא נפקא נשמה אבל לנזקין כל דהו או דלמא לא שניא ת"ש

צא.

עין משפט נר מצוה

פא א מיי פ"ה מהל' מוקי ממון הלכה ט: **פב ב מיי פ"ג מהלכות** הוה הלכה א סמג לאון קסא: **פג ג מיי פ"ה מהל'** עבדים הל' ז טו"ע י"ד סי' רסו סעיף ג': **פד ד מיי פ"ג מהל'** חובל ומזיק הלכה ז סמג עשין ע טו"ע ח"מ סי' תכ סעיף כה וסעיף ז': **פה ז מיי' עס הלכה יד** והלכה טו טו"ע עס סעיף יח: **פז ח מיי' עס פ"ה הלכה** יא ועי' צהשגות וצמ"מ סמג עס טו"ע עס סעיף כח: **פח ט מיי' עס פ"ה הלכה** ה סמג עס טו"ע עס סעיף לח: **פצ י מיי' עס פ"ה הלכה** טו טו"ע עס סעיף יח: **צא יא מיי' עס פ"ג הלכה** ה סמג עס טו"ע עס סעיף לח: **צב יב מיי' עס פ"ה הלכה** טו טו"ע עס סעיף יח: **צג יג מיי' עס פ"ג הלכה** ה סמג עס טו"ע עס סעיף לח: **צד יד מיי' עס טו"ע עס** סעיף לג': **צה יו מיי' עס הל' יא** טו"ע עס סעיף כד וסעיף מג': **צז יז מיי' עס פ"ב הלכה** כ סמג עס טו"ע עס סעיף ט:

מוסף רש"י

מה בור שיש בו כדי להמית עשרה טפחים. משנה היא (לעיל נ: א) אחד המוסר צור ואלת המוסר שיה מעשרה חייב צפילת שור ומזוה, אם כן למה נאמר צור, מה צור שיש בו להמית, ואינו עשרה טפחים, דקמס צור אינו פחות מעשרה טפחים, אף כל שיש בו כדי להמית ומאי ניחא עשרה טפחים (סנהדרין מה). כנגד עינו. שזכה כותל והצעתו בקול ואינו רואה או תמחה (קדושין ב:). המבטעת את חבירו. תקע לו בלזנו פתאום ובעמו, דלא עבד זיה מעשה צגופו (לעיל נ:). פטור מדיני אדם. לשלם, וחיוב דיני שמים. פורענות לשלם לרשעים שמתניין להפסיד. את יטרול' (גיטין ג:). שמסור לעדה ולעניים. שכול להצילו לביד לאמודו אם לאו אגרוף זה נעשות כגלה זוז ואם אין כולו לא ימלס שמתנת חלשותו של זה ורסומו תתל' (לעיל נ:).

רבינו הגנאל (המשך)

העין וכיוצא בהן צריכין אומדן אם יש בו שיעור להזיק זה ההזק או לא. תא שמע שמע' החיטוב אומ' מה אגרוף מיוחד שפטור וכול', שמע מינה יש אומד לנזקין מניה. אמר רבא אמדוהו למוליה יומא וברא ועבד עבודה מטלגיה דיומא ונתנין לו דכולי יומא כמו שאמדוהו, מאי טעמא מן שמיא רחים עליה. ותניא נמי הכי. רקק והגיע בו הרוק, לא שנו אלא בו בעצמו אבל בכגודו פטור. ודייקין, זאת אומרת המבזה חבירו בדברים פטור מכלום. הכל לפי כבודו. ירושלמי. חד אמר בשם ריש לקיש המבייש הזקן נותן לו בושתו משלם. חד בר נש איקפ' לר' יהודה בר חנינא. רואין אותן אלו בני חורין שירדו מנכסיהן, שהן בני אברהם יצחק ויעקב כול'. איבעיא להו, תנא קמא דקתאני רקק והגיע בו הרוק, העביר טליתו ממנו, פרע ראש האשה, נתן לה ת' וזו הכל לפי כבודו, לקולא קאמי' דאי איתיה המתבייש עני יתיב ליה טפי מארבע מאה זוז, ופטור. מדקתאני ר' עקיבא וכולן רואין אותן כאלו הן בני חורין שירדו מנכסיהן, שמע מינה תנא קמא לקולא קאמי', דאי אית ליה עני מתבייש, פחתין מת' וזו והיבין ליה לפי כבודו. ואקשינן לר' עקיבא שנתן זמן לזה שפרע ראש האשה, ומי יתיב זמן לחבלות. ופרקינן, לחבלות דחסריה ממונא לא היבין לה זמן אבל לבשת דלית בה חסרון ממון (לא) היבין זמן. שימרה כשראה אותה עומדת על פתח חצרה שבר הפך כול', עד לא אמרת כלום שהחובל בעצמו אף על פי שאינו רשאי פטור. והתניא אמר לו ר' עקיבא, אדם רשאי לחבל בעצמו. ומתניתין הכי קתאני

זאת אומרת רידייא עלייה דמרה הוא. תימנה ליגבו את השור לגמרי לניזק ולא תקרי יותר עלייה דמרה וי"ל דלס הוא גובהו לגמרי לא היו ממתינין לו עד שישלם מן הרידייא כמו שאין ממתינין לצעלים אם היו אומרים המתניו לי עד שאחרות צו מעט ואח"כ מסקלוהו: **ר"א משום דאמרי'** איהו דאבעית אנפשיה. תימנה א"כ אמאי נקט על עינו ועל אזנו אפילו כנגד עינו ואזנו נמי אם אחרו ועוד מניא צתוספתא (פ"ט) הכהו כנגד אזנו ועינו לא ילא צן חורין שנאמר והכה עד שיעשה צו מעשה משמע דטעם משום גזירת הכתוב היא ולא משום דאבעית אנפשיה:

חמשה דברים אומדים (ג) ונותנין לו מיד רפוי ושבתי עד **שיתרפא.** זו היא גירסא נכונה וקמ"ל שאומדים אותו כמה ראוי לעלות שצמו ורפואתו עד שיתרפא ונותנין לו מיד וכן ה' דברים כמו שפי' צקונטרס (ו) וכן מוכיח צתוספתא (פ"ט) דמני אמדוהו והיה מתנונה והולך אלמא יש אומד צריפוי: **החובל**

אף כל שיש בו כדי להמית עשרה טפחים היו פחותין מעשרה טפחים ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור הזקן בו חייב מאי לאו ממהה למעלה קא חשיב והכי קאמר מטפח ועד עשרה מיתה ליכא נזקין איכא אלמא לנזקין כל דהו שמע מינה אין אומדין לנזקין לא ממעלה למטה קא חשיב והכי קאמר עשרה מיתה איכא פחות מעשרה פורתא נזקין איתא מיתה ליכא ולעולם אימא לך יש אומד לנזקין וכל מידי ומידי כי היכי דמיתוקה ביה בעינן תא שמע (ג) הכהו על עינו וסימאו על אזנו וחירשו עבד יוצא בהן לחירות כנגד עינו ואינו רואה כנגד אזנו ואינו שומע אין עבד יוצא בהן לחירות מאי טעמא לאו משום דבעינן אומדנא ושמע מינה יש אומדנא לנזקין לא משום דאמרינן הוא (ה) דאבעית נפשיה כדתניא (ד) המבטעת את חבירו פטור מדיני אדם וחייב דיני שמים כיצד תקע באזנו וחירשו פטור ה"אחורו ותקע באזנו וחירשו חייב ת"ש יחמשה דברים אומדין אותו ונותנין לו מיד רפוי ושבתי עד שיתרפא (ו) אמדוהו והיה מתנונה והולך אין נותנין לו אלא כמו שאמדוהו אמדוהו והבריא נותנין לו כל מה שאמדוהו ש"מ יש אומד לנזקין למימד גברא כמה ליקצר מיהא מכה כמה לא מקצר לא קא מבעי לן דודאי אמדינן כי קא מבעיא לן למימד חפצא אי עביד האי נוקא או לא מאי ת"ש (ז) שמעון התימני אומר מה אגרוף מיוחד שמסור לעדה ולעדים שמע מינה יש אומד לנזקין שמע מינה: אמר מר אמדוהו והבריא נותנין לו כל מה שאמדוהו מסייע ליה לרבא דאמר רבא האי מאן דאמדוהו לכולי יומא ואיתפח לפלגא דיומא וקא עביד עבידתא היבין ליה דכולי יומא מן שמיא הוא דרחמי עליה: רקק והגיע בו הרוק והעביר כו': אמר רב פפא (ח) לא שנו אלא בו אבאל בכגודו לא וניהוי כי בייש בדברים אמרי במערבא (א) משמיה דרבי יוסי בר אבין זאת אומרת ביישו בדברים פטור מכלום: הכל לפי כבודו (וכו'): איבעיא להו תנא קמא לקולא קאמר או לחומרא קאמר לקולא קאמר דאיכא עני דלא בעי למשקל כולי האי או דלמא לחומרא קאמר דאיכא עשיר דבעי למיתב ליה טפי שמע מדקאמר ר' עקיבא אפילו עניינים שבישראל רואין אותן כאילו הן בני חורין שירדו מנכסיהם שהם בני אברהם יצחק ויעקב

שמע מינה תנא קמא לקולא קאמר ש"מ: ומעשה באחד שפרע ראש האשה (וכו'): ומי היבין זמן והאמר רבי (י) חנינא (א) אין נותנין זמן לחבלות כי לא יתיבין ליה זמן לחבלות דחסריה ממונא אבאל לבושת דלא חסריה ממונא יתיבין: שמרה עומדת על פתח חצירה וכו': והתניא אמר לו ר' עקיבא צללת במים אדירים והעלית חרס בידך אדם רשאי לחבל בעצמו אמר רבא לא קשיא כאן בחבלה כאן בבושת והא מתניתין בבושת הוא

שמע מינה תנא קמא לקולא קאמר ש"מ: ומעשה באחד שפרע ראש האשה (וכו'): ומי היבין זמן והאמר רבי (י) חנינא (א) אין נותנין זמן לחבלות כי לא יתיבין ליה זמן לחבלות דחסריה ממונא אבאל לבושת דלא חסריה ממונא יתיבין: שמרה עומדת על פתח חצירה וכו': והתניא אמר לו ר' עקיבא צללת במים אדירים והעלית חרס בידך אדם רשאי לחבל בעצמו אמר רבא לא קשיא כאן בחבלה כאן בבושת והא מתניתין בבושת הוא

במיתה אבל מטפח עד עשרה לענין נזקין דינם אחד, שמע מינה אין אומד לנזקין, ובנזקין מדי דשירורא דמיתוק לעולם יש אומד לנזקין והכי קאמי' עשרה איכא מיתה תשעה נוקא איכא במיתה פטור, ובנזקין מדי דשירורא דמיתוק אמדינן ליה. תא שמע הכהו על עינו וסימאו כול' עבד יוצא לחירות. כנגד עינו ואינו רואה כול' אין עבד יוצא לחירות, דכתי' ושתחה עד (שיתכוון לשחתה) דעבדי ליה השחתה. ודייקין הכהו כנגד עינו אמאי אינו יוצא לחירות לאו משום דבענן אמדיי להיהא הכאה דמחיה או מעורות אי לא, ושמעין מינה בענן אומדנא. ודחין לעולם לא בענן אומדנא והכי כנגד עינו ואינו רואה משום דאמרינן הוא בעית נפשיה, כדתיא המבטעת את חבירו הוא פטור מדיני אדם וחייב דיני שמים, כיצד תקע באזנו וחירשו פטור, מאי טעמא איהו מבטעת נפשיה. אחורו ותקע בו וחירשו חייב. את שמע וכולן, הני משה דברים, אומדין אותו ונותנין לו מיד. אמדוהו והיה מתנונה והולך אין נותנין לו אלא כמה שאמדוהו וכול'. ואמרינן, למימד מכה כזו בכמה ימים מתרפא ובכמה סמים צריך להתרפות בהן. ואמרינן מימד מכה לא קא מביעיא לן, דודאי בעי אומדנא. כי קא מביעיא לן למימד חפצא, כגון האבן או

החובל פרק שמיני בבא קמא

צא א מ"י פ"ה מהלכות שבעות הלכה ז' סגג לזמן לול:

צב ב מ"י שם ופ"ה מהל' חובל ומקל ה"ל א סגג שם ופ"י ע':

צג ג מ"י פ"ח מהלכות הל' הלכה א סגג עשין ז טושיע י"ד ק"י שם:

ק ד ה ו ז מ"י פ"ו מהלכות חובל ומקל ה"ל יג וה"ל ד סגג עשין ע טושיע ח"מ ק"י שפ"ק א':

קא ח מ"י פ"ו מהלכות מלכות ה"ל ז סגג לזמן רכ"ט:

קב ט מ"י שם ה"ל ח:

קג י מ"י שם ה"ל ט:

תורה אור השלם

- או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להטיב לכל אשר יבטא והאדם בשבעה ויגדלם מפני והוא ידע ואישם לאתח מאלה:
- ואת אהך והבן אהך לנפשתיכם אדרש מיד כל יחיה אדרשנו ומיד האדם מיד איש אחיו אדרש את נפש האדם: בראשית ה ה
- ונעשה הבחן אהך להקטא ואהך לעלה וכפר עליו מאשר הקטא על הנפש וקדשת את ראשו ביום ההוא:
- ואיש איש מבני ישראל ומן הגר הגר בחובם אשר יצור ציד יהיה או עוף אשר יאכל וישפר את דמו ובקדו בשפר: ויקרא יג
- רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא אתו תשחית וקרת ובוטח מצור על הער אשר הוא עשה עפק מלקחהו עד רדתה: דברים כ כ

עובר משום ב"ל תשחית. והא

דאמר גמ"ק (דף קד. ע.) שמואל קרע עליה דרב ע' תליסר אטלי דמילתא יש לומר דלורבל מרנבנן שאני ולא היה יומר מדאי: **אלא** שציער עצמו מן היין. לנאורה משמע דבזמיר טהור נמי קאמר דנקרע חוטא כפרק מי שאמר היינו נזיר מגלת (מיר דף טו.) קסבר רבי אליעזר דקפר נזיר טהור חוטא והיינו טעמא דכתיב קרע בזמיר טמא מפני שנהה בחטא וכן כפ"ק דגדרים (דף י.) ותימה דכפ"ק דנזיר (דף ג.) פריך נזירות מילתא דעזירה ואמרינן ליה נאה ומשני אפי' לרבי אליעזר הקפר דאמר נזיר חוטא הוא הי"מ טמא דלידי דעבי מיסתמ דלמא אתי למעבר על נזירותיה אכל נזיר טהור לאו חוטא קרי ליה ואור"ת דהוה דקאמר דלא הו חוטא היינו שמואל גדולה מן העבירה דמנא לידור כדאמר (ריש סוטה) הרוואה סוטה בקלקולה זיר עלמנו מן היין ומכל מקום קלת יש חטא מדי דהו (אמתענה תענית חלוס בשבת שקורעין גזר דינו ו) ונפרעין ממנו תענית של

רבינו הנגאל

לא מיבעיא בשח דאדם רשאי לבייש את עצמו, אלא אפילו חבלא דאין אדם רשאי לחבל בעצמו אם חבל בעצמו פטור. ואקשינן, ואין אדם רשאי לחבל בעצמו, והתניא יכול נשבע להרע לעצמו יא לא הירע היא פטור וכולי, אביא נשבע להרע לעצמו ולא הרע שהרשות בידו, ופירק שמואל, בשנשבע לישב בתענית שאנה חבלא אלא הרעה. ונדרחית, דביענן הרעה לעצמו כהרעת אחרין, ותניא כהרוא אוזו היא הרעת אחרים, אכה את פלוגי ואפצע את מוחי. אלא תנאי ניהו, ואוקימנא לר' אלעזר דאמי מיד נפשתיכם אדרוש את דמכם, הוא סבר אין אדם רשאי לחבל בעצמו. ורחינן חבלא דקטלא שני, אלא ר' אלעזר בן עזריה הוא דאמי המקרע על המת יתר מדאי לוקה משום בל תשחית. ורחינן, דלמא בגדים שאני הפסידא דלא חרדיא הוא, כד' יוחנן דקיי למאניה לא. ואסיקנא לר' אלעזר המצער עצמו מכל דבר דאמי דקלא דטעין קבא

החובל בעצמו אע"פ שאין רשאי פטור. תימה מאי חיוב שייך ואי פטור ממלקות קאמר ע"כ הקוץ נטיעותיו אע"פ שאין רשאי פטור לאו היינו פטור ממלקות דהא חיוב משום קוץ אילנות טובות ואזרחתיה מואותו לא תכרות כדליתא צ"כ במר

וקתני החובל בעצמו אע"פ שאינו רשאי פטור הכי קאמר ליה לא מבעיא בושת דאדם רשאי לבייש את עצמו אלא אפי' חבלה דאין אדם רשאי לחבל בעצמו אחרים שחבלו בו חיובין ואין אדם רשאי לחבל בעצמו והתניא יכול נשבע להרע בעצמו ולא הרע יהא פטור ת"ל להרע או להטיב מה הטבה רשות אף הרעה רשות אביא נשבע להרע בעצמו ולא הרע אומר שמואל באשב בתענית דכוותה גבי הרעת אחרים להשיבם בתענית אחרים מי מותיב להו בתעניתא אין דמהדק להו באנדרונא והתניא איזהו הרעת אחרים אכה פלוני ואפצע את מוחו אלא תנאי היא דאיכא למ"ד אין אדם רשאי לחבל בעצמו ואיכא מ"ד אדם רשאי לחבל בעצמו מאן תנא דשמעת ליה דאמר אין אדם רשאי לחבל בעצמו אילימא האי תנא הוא דתניא ואך את דמכם לנפשתיכם אדרש ר' אלעזר אומר מיד נפשתיכם אדרש את דמכם ודלמא קטלא שאני אלא האי תנא הוא דתניא במקרעין על המת ולא מדרכי האמורי אומר רבי אלעזר שמעתי שהמקרע על

המת יותר מדאי לוקה משום בל תשחית וכ"ש גופו ודלמא בגדים שאני דפסידא דלא הדר הוא כי הא דרבי יוחנן קרי למאני מכבדותא ורב חסדא כד הוה מסגי בני היומי והגא מדלי להו למאניה אומר זה מעלה ארוכה וזה אינו מעלה ארוכה אלא האי תנא הוא דתניא אומר ר"א הקפר ברבי מה ת"ל וכפר עליו מאשר חטא על הגנש וכי באיזה נפש חטא זה אלא שציער עצמו מן היין והלא דברים ק"ו ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא חוטא המצער עצמו מכל דבר על אחת כמה וכמה: הקוצץ נטיעותיו [וכו'] תני רבה בר בר חנה קמיה דרב ישוריי הרגת נטיעותי קצצת אתה אמרת לי להורגו אתה אמרת לי לקוצצו פטור א"ל א"כ לא שבקת חיי לברייתא כל כמיניה א"ל איסמייא א"ל לא תתרגם מתניתך בשור העומד להריגה ובאילן העומד לקציצה אי הכי מאי קא טעין ליה דא"ל ואנא בעינא למיעבד הא מצוה דתניא ושפך וכסה מי ששפך יכסה ומעשה באחד ששחט וקדם חבירו וכסה ורחיבו ר"ג ליתן לו עשרה זהובים: אומר רב דיקלא דטעין קבא אסור למקציצה מיתיבי כ"כמה היא בזית ולא יקצצו רובע שאני זיתים דחשיבי א"ר חנינא לא שכיב שיבחת ברי אלא דקן תאינתא בלא זמנה אומר רבינא ואם היה מעולה בדמים מותר תניא נמי הכי ר"ק עץ אשר תדע זה אילן מאכל כי לא עץ מאכל הוא זה אילן סרק וכי מאחר שסופו לרבות כל דבר מה ת"ל כי לא עץ מאכל להקדים סרק למאכל יכול

המת יותר מדאי לוקה משום בל תשחית וכ"ש גופו ודלמא בגדים שאני דפסידא דלא הדר הוא כי הא דרבי יוחנן קרי למאני מכבדותא ורב חסדא כד הוה מסגי בני היומי והגא מדלי להו למאניה אומר זה מעלה ארוכה וזה אינו מעלה ארוכה אלא האי תנא הוא דתניא אומר ר"א הקפר ברבי מה ת"ל וכפר עליו מאשר חטא על הגנש וכי באיזה נפש חטא זה אלא שציער עצמו מן היין והלא דברים ק"ו ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא חוטא המצער עצמו מכל דבר על אחת כמה וכמה: הקוצץ נטיעותיו [וכו'] תני רבה בר בר חנה קמיה דרב ישוריי הרגת נטיעותי קצצת אתה אמרת לי להורגו אתה אמרת לי לקוצצו פטור א"ל א"כ לא שבקת חיי לברייתא כל כמיניה א"ל איסמייא א"ל לא תתרגם מתניתך בשור העומד להריגה ובאילן העומד לקציצה אי הכי מאי קא טעין ליה דא"ל ואנא בעינא למיעבד הא מצוה דתניא ושפך וכסה מי ששפך יכסה ומעשה באחד ששחט וקדם חבירו וכסה ורחיבו ר"ג ליתן לו עשרה זהובים: אומר רב דיקלא דטעין קבא אסור למקציצה מיתיבי כ"כמה היא בזית ולא יקצצו רובע שאני זיתים דחשיבי א"ר חנינא לא שכיב שיבחת ברי אלא דקן תאינתא בלא זמנה אומר רבינא ואם היה מעולה בדמים מותר תניא נמי הכי ר"ק עץ אשר תדע זה אילן מאכל כי לא עץ מאכל הוא זה אילן סרק וכי מאחר שסופו לרבות כל דבר מה ת"ל כי לא עץ מאכל להקדים סרק למאכל יכול

שבת מאי תקנתיה ליתבי תענית לתעניתא שהמנא גדולה מן העבירה וה"ק בזמיר אפי' ר' אליעזר דאמר נזיר חוטא הי"מ נזיר טמא שהוא עיקר חוטא אכל נזיר טהור לא תשיב רבי אליעזר כ"כ חוטא: **ב"ל** במיניה בו'. והא דאמר בחזקת הבתים (ב"ב דף לו.) האי מאן דנקט מגלגל ותובילא ואמר חיזיל ואגוריה לדיקלא דפלגיא דזבניה ניהילי מהימן דלא חליף איניש למיגור דיקלא דלאו דיליה הסם בלקיטת פירות איירי מדנקט גזירה ונקט נמי מגלגל ותובילא שהס כלי אומנות של לוקטי תמרים ודרך אדם למכור פירות אכל אין דרך למכור הדקל לקון ואם בקליטת הדקל היה מדבר הוה ליה למינקט נגרא וה"ל למימר ואקטליה כדאמר התם כפרק כל הנשעין (שבעות דף מו: ושם) דאמר רב נתנן האי מאן דנקט נגרא ואמר חיזיל ואקטליה לדיקלא דפלגיא ואשכח דקטיל ושדי לא אמרינן הווא קטליה דעביד איניש דגזים ולא עביד: **ורחייבו רבן גמליאל ליתן** י' זהובים. כפרק כסוי הדם (מולין דף טו. ושם) מוכח שזהו שכן זכרה ואם תאמר שכן דמנא עמנה היכא אזיל וי"ל דמנא זכרה הכל אחד ואע"ג דשור העומד להריגה ואילן העומד לקליפה יש שכן מנא אע"פ שאין זכרה מכל מקום התם שכן מנא כיסוי זכרה לא היה כי אם י' זהובים ושכן זכרה המזון ארבע זכרות מ' זהובים ומעשה באחד שקראו ש"ל לקרות צפ"ת ובה אחר וקדם וקרא ושאל לר"ת ואמר לו שמתן לו תרנגולת לשחוט תחת אותם שמי זכרות ואין נראה לר"י טעם זה דאם כן למה חיבו ר"ג עשרה זהובים ועוד פטורו ר"ת משום שיענה אמן וגדול העונה אמן יותר מן המצדק ועוד אמר ר"ת דצבצל אין דנין מילתא דלית ביה חסרון כיס כדאמר לעיל (דף עד.):

היה מעולה בדמים מותר. פיר', אם היה אילן מאכל ראוי לעשות ממנו תורן וכיצא בו שיש לו אחר שקוצץ אותו יתר הנאה בדמים מן הפירות שטוען, מותר לקצצו. כדתיב רק עץ אשר תדע זה אילן מאכל. כי לא עץ מאכל הוא, זה אילן סרק. וכי מאחר שסופנו לרבות אילן מאכל שיותר לך לכתוב, מפני מה אמרה תורה כי לא עץ מאכל אם אילן מאכל מותר לכתורו אילן סרק לא שכן, אלא להקדים אילן סרק לכתורו.

לא מנעיה צוסי. דהואיל ואדם רשאי לחבל בעצמו כי צייט בעלמנו וציישו ביה אחרים לא מפטרי בהכי: **אלא אפי' החובל בעלמנו.** חבלה ממש דאין רשאי זה ואיכא למימר הואיל ומקולקל הוא דאין מקפיד לא נחייבו אחריו עלוי אפי' חיובין: **מה הטבה רשות.** בשבעות (דף כו.) מפרש ליה לקרא דלא ממוקס אלא דבזכר הרשות: **דכוותיה גבי הרעס אחרים.** דקתני התם יכול נשבע להרע לאחרים ולא עשה יהא חיוב ת"ל להרע או להטיב מה הטבה רשות בשבעות (שם) כו': **דמהדק להו.** סוגין כחדר ואין להם מה ללכול: **לנפשוסיס אדרוש.** מיד עממס אדרוש: **וכפר עליו.** בזמיר כתיב: **על הנפש.** משמע שחטא צנפס אדם: **מכל דבר.** המסוגף עלמנו בתענית: **עומד להריגה.** שור שהמית: **עומד לקליפה.** אשייה או כל עץ הנוטה לרה"ר ומתיירא שמא יפול על אדם וימות: **אלא צנינא למיעבד הא מנא.** וכי טעין ליה היאך חמה אמרת לי להרוגו מסתמא קושטא קאמר דכיון דלהכי קאי לא קפיד כולי האי ואיניש הוא דאיניש: **רובע.** הקצ: **ואם היה מעולה בדמים.** דמיו יקרים לזנין יותר משבח פירותיו: **רק עץ אשר טדע.** קרא יתירא הוא דהוה ליה למכתב רק אשר לא הוא מאכל: **זה עץ מאכל.** וה"ק רק עץ אשר טדע חס איין יודע קרוב למזור אלא הוא קטנו ואפילו הוא של מאכל: יכול

המת יותר מדאי לוקה משום בל תשחית וכ"ש גופו ודלמא בגדים שאני דפסידא דלא הדר הוא כי הא דרבי יוחנן קרי למאני מכבדותא ורב חסדא כד הוה מסגי בני היומי והגא מדלי להו למאניה אומר זה מעלה ארוכה וזה אינו מעלה ארוכה אלא האי תנא הוא דתניא אומר ר"א הקפר ברבי מה ת"ל וכפר עליו מאשר חטא על הגנש וכי באיזה נפש חטא זה אלא שציער עצמו מן היין והלא דברים ק"ו ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא חוטא המצער עצמו מכל דבר על אחת כמה וכמה: הקוצץ נטיעותיו [וכו'] תני רבה בר בר חנה קמיה דרב ישוריי הרגת נטיעותי קצצת אתה אמרת לי להורגו אתה אמרת לי לקוצצו פטור א"ל א"כ לא שבקת חיי לברייתא כל כמיניה א"ל איסמייא א"ל לא תתרגם מתניתך בשור העומד להריגה ובאילן העומד לקציצה אי הכי מאי קא טעין ליה דא"ל ואנא בעינא למיעבד הא מצוה דתניא ושפך וכסה מי ששפך יכסה ומעשה באחד ששחט וקדם חבירו וכסה ורחיבו ר"ג ליתן לו עשרה זהובים: אומר רב דיקלא דטעין קבא אסור למקציצה מיתיבי כ"כמה היא בזית ולא יקצצו רובע שאני זיתים דחשיבי א"ר חנינא לא שכיב שיבחת ברי אלא דקן תאינתא בלא זמנה אומר רבינא ואם היה מעולה בדמים מותר תניא נמי הכי ר"ק עץ אשר תדע זה אילן מאכל כי לא עץ מאכל הוא זה אילן סרק וכי מאחר שסופו לרבות כל דבר מה ת"ל כי לא עץ מאכל להקדים סרק למאכל יכול

המת יותר מדאי לוקה משום בל תשחית וכ"ש גופו ודלמא בגדים שאני דפסידא דלא הדר הוא כי הא דרבי יוחנן קרי למאני מכבדותא ורב חסדא כד הוה מסגי בני היומי והגא מדלי להו למאניה אומר זה מעלה ארוכה וזה אינו מעלה ארוכה אלא האי תנא הוא דתניא אומר ר"א הקפר ברבי מה ת"ל וכפר עליו מאשר חטא על הגנש וכי באיזה נפש חטא זה אלא שציער עצמו מן היין והלא דברים ק"ו ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא חוטא המצער עצמו מכל דבר על אחת כמה וכמה: הקוצץ נטיעותיו [וכו'] תני רבה בר בר חנה קמיה דרב ישוריי הרגת נטיעותי קצצת אתה אמרת לי להורגו אתה אמרת לי לקוצצו פטור א"ל א"כ לא שבקת חיי לברייתא כל כמיניה א"ל איסמייא א"ל לא תתרגם מתניתך בשור העומד להריגה ובאילן העומד לקציצה אי הכי מאי קא טעין ליה דא"ל ואנא בעינא למיעבד הא מצוה דתניא ושפך וכסה מי ששפך יכסה ומעשה באחד ששחט וקדם חבירו וכסה ורחיבו ר"ג ליתן לו עשרה זהובים: אומר רב דיקלא דטעין קבא אסור למקציצה מיתיבי כ"כמה היא בזית ולא יקצצו רובע שאני זיתים דחשיבי א"ר חנינא לא שכיב שיבחת ברי אלא דקן תאינתא בלא זמנה אומר רבינא ואם היה מעולה בדמים מותר תניא נמי הכי ר"ק עץ אשר תדע זה אילן מאכל כי לא עץ מאכל הוא זה אילן סרק וכי מאחר שסופו לרבות כל דבר מה ת"ל כי לא עץ מאכל להקדים סרק למאכל יכול

המת יותר מדאי לוקה משום בל תשחית וכ"ש גופו ודלמא בגדים שאני דפסידא דלא הדר הוא כי הא דרבי יוחנן קרי למאני מכבדותא ורב חסדא כד הוה מסגי בני היומי והגא מדלי להו למאניה אומר זה מעלה ארוכה וזה אינו מעלה ארוכה אלא האי תנא הוא דתניא אומר ר"א הקפר ברבי מה ת"ל וכפר עליו מאשר חטא על הגנש וכי באיזה נפש חטא זה אלא שציער עצמו מן היין והלא דברים ק"ו ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא חוטא המצער עצמו מכל דבר על אחת כמה וכמה: הקוצץ נטיעותיו [וכו'] תני רבה בר בר חנה קמיה דרב ישוריי הרגת נטיעותי קצצת אתה אמרת לי להורגו אתה אמרת לי לקוצצו פטור א"ל א"כ לא שבקת חיי לברייתא כל כמיניה א"ל איסמייא א"ל לא תתרגם מתניתך בשור העומד להריגה ובאילן העומד לקציצה אי הכי מאי קא טעין ליה דא"ל ואנא בעינא למיעבד הא מצוה דתניא ושפך וכסה מי ששפך יכסה ומעשה באחד ששחט וקדם חבירו וכסה ורחיבו ר"ג ליתן לו עשרה זהובים: אומר רב דיקלא דטעין קבא אסור למקציצה מיתיבי כ"כמה היא בזית ולא יקצצו רובע שאני זיתים דחשיבי א"ר חנינא לא שכיב שיבחת ברי אלא דקן תאינתא בלא זמנה אומר רבינא ואם היה מעולה בדמים מותר תניא נמי הכי ר"ק עץ אשר תדע זה אילן מאכל כי לא עץ מאכל הוא זה אילן סרק וכי מאחר שסופו לרבות כל דבר מה ת"ל כי לא עץ מאכל להקדים סרק למאכל יכול

המת יותר מדאי לוקה משום בל תשחית וכ"ש גופו ודלמא בגדים שאני דפסידא דלא הדר הוא כי הא דרבי יוחנן קרי למאני מכבדותא ורב חסדא כד הוה מסגי בני היומי והגא מדלי להו למאניה אומר זה מעלה ארוכה וזה אינו מעלה ארוכה אלא האי תנא הוא דתניא אומר ר"א הקפר ברבי מה ת"ל וכפר עליו מאשר חטא על הגנש וכי באיזה נפש חטא זה אלא שציער עצמו מן היין והלא דברים ק"ו ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא חוטא המצער עצמו מכל דבר על אחת כמה וכמה: הקוצץ נטיעותיו [וכו'] תני רבה בר בר חנה קמיה דרב ישוריי הרגת נטיעותי קצצת אתה אמרת לי להורגו אתה אמרת לי לקוצצו פטור א"ל א"כ לא שבקת חיי לברייתא כל כמיניה א"ל איסמייא א"ל לא תתרגם מתניתך בשור העומד להריגה ובאילן העומד לקציצה אי הכי מאי קא טעין ליה דא"ל ואנא בעינא למיעבד הא מצוה דתניא ושפך וכסה מי ששפך יכסה ומעשה באחד ששחט וקדם חבירו וכסה ורחיבו ר"ג ליתן לו עשרה זהובים: אומר רב דיקלא דטעין קבא אסור למקציצה מיתיבי כ"כמה היא בזית ולא יקצצו רובע שאני זיתים דחשיבי א"ר חנינא לא שכיב שיבחת ברי אלא דקן תאינתא בלא זמנה אומר רבינא ואם היה מעולה בדמים מותר תניא נמי הכי ר"ק עץ אשר תדע זה אילן מאכל כי לא עץ מאכל הוא זה אילן סרק וכי מאחר שסופו לרבות כל דבר מה ת"ל כי לא עץ מאכל להקדים סרק למאכל יכול

היה מעולה בדמים מותר. פיר', אם היה אילן מאכל ראוי לעשות ממנו תורן וכיצא בו שיש לו אחר שקוצץ אותו יתר הנאה בדמים מן הפירות שטוען, מותר לקצצו. כדתיב רק עץ אשר תדע זה אילן מאכל. כי לא עץ מאכל הוא, זה אילן סרק. וכי מאחר שסופנו לרבות אילן מאכל שיותר לך לכתוב, מפני מה אמרה תורה כי לא עץ מאכל אם אילן מאכל מותר לכתורו אילן סרק לא שכן, אלא להקדים אילן סרק לכתורו.

א) שבעות כו., ב) שבעות שס, ג) הגי' תמוס' עובר והוא הנינון, ד) שבת ק"ג: ט) משענת סנהדרין דל, טו) משענת כג, טז) מיר טו, כז) מדרים י. תענית יא. שבעות ח. סוטה טו. [ברייתא טו,]. ו) מולין פז, ח) שבעות פ"ד מ"י ט) צ"כ כו, ט) [גם איזה תריסר מני ור'] יוחנן קרע עליה דר' ממנה ח) תליסר אטעלין, ט) ברכות לא: טו) ג'יה עפ"ד,]

הגהות הב"ח

א) גמ' וזי מאחר ששופנו לרבות כל דבר: ב) תוס' ד"ה החובל וזי ללמוק ולומר דפטור ד"ק אע"פ שאין זו ד': ג) ד"ה אלא שיער וזי גזר דינו של ע' שנה ונפרעין ממנו:

גליון הש"ס

גמ' אמר שמואל באשב בתענית. עיין סוטה דף קו ע"א תוס' ד"ה ס"ל:

הגהות מהר"ב

א) גמ' אמר רב דקלא דטעין קבא אסור. תימה לי שלא נזכר דין זה בטור ושו"ע וזכו לחיוב להט"ו כ"ד ס"י קטן ס"ק ז נרגש מזה ועי' ש"ס:

מוסף רש"י

וכי באיזה נפש חטא זה. מן הרג שנקלח חוטא (תענית יא.). אלא שציער עצמו מן היין. שאין מנא ללבר עלמנו, דמאיריקן (הרכות י.) דיקוי פי חללי האי עלמא מני לכו (תענית יא.). איסמייא. אסיר ביייתא זו מנגמתי (ב"ב כו.). ורחיבו ר"ג ליתן לו עשרה זהובים. מנפ שפספדו שכן, ולקטן כפי שזכר מלות מעשה או שכן הכרעה (חולין יט.) שיבחת ברי. כן שמו (ב"ב כו.) ושם: שכתח.

רבינו הנגאל (המשך)

שכחת ברי אלא משום דקצין תאנה בלא זמנה, אף על פי כן אם קצץ נטיעותיו של פטור. ואם היה שורו ועמד להריגה ונטיעותיו ליקצין, כגון שהיו נטיים לדרך הרבים, ומזיקין לעוברי דרכים, ובא אחד וקצצם וטועין בעלייתן אני כבר נחייבתי בהן ועלי לסלק ההזק אני הייתי רוצה להרג האחד ולקצץ הנטיעות ולקיים מצוה לשמור דברי חכמים לקיים התור' כדתיב ושפך וכסה מי ששפך הוא יכסה וכולי. והאי דחייביה עשרה זהובים קנסא הוא ולא נגמרינן מניה למצוואת אחריות. ואמי' לו האחד אתה אמת לו לקצצן, פטור. ואמי' רבינא ואם

היה מעולה בדמים מותר. פיר', אם היה אילן מאכל ראוי לעשות ממנו תורן וכיצא בו שיש לו אחר שקוצץ אותו יתר הנאה בדמים מן הפירות שטוען, מותר לקצצו. כדתיב רק עץ אשר תדע זה אילן מאכל. כי לא עץ מאכל הוא, זה אילן סרק. וכי מאחר שסופנו לרבות אילן מאכל שיותר לך לכתוב, מפני מה אמרה תורה כי לא עץ מאכל אם אילן מאכל מותר לכתורו אילן סרק לא שכן, אלא להקדים אילן סרק לכתורו.